

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Autor wystawy: Jakub Mularczyk

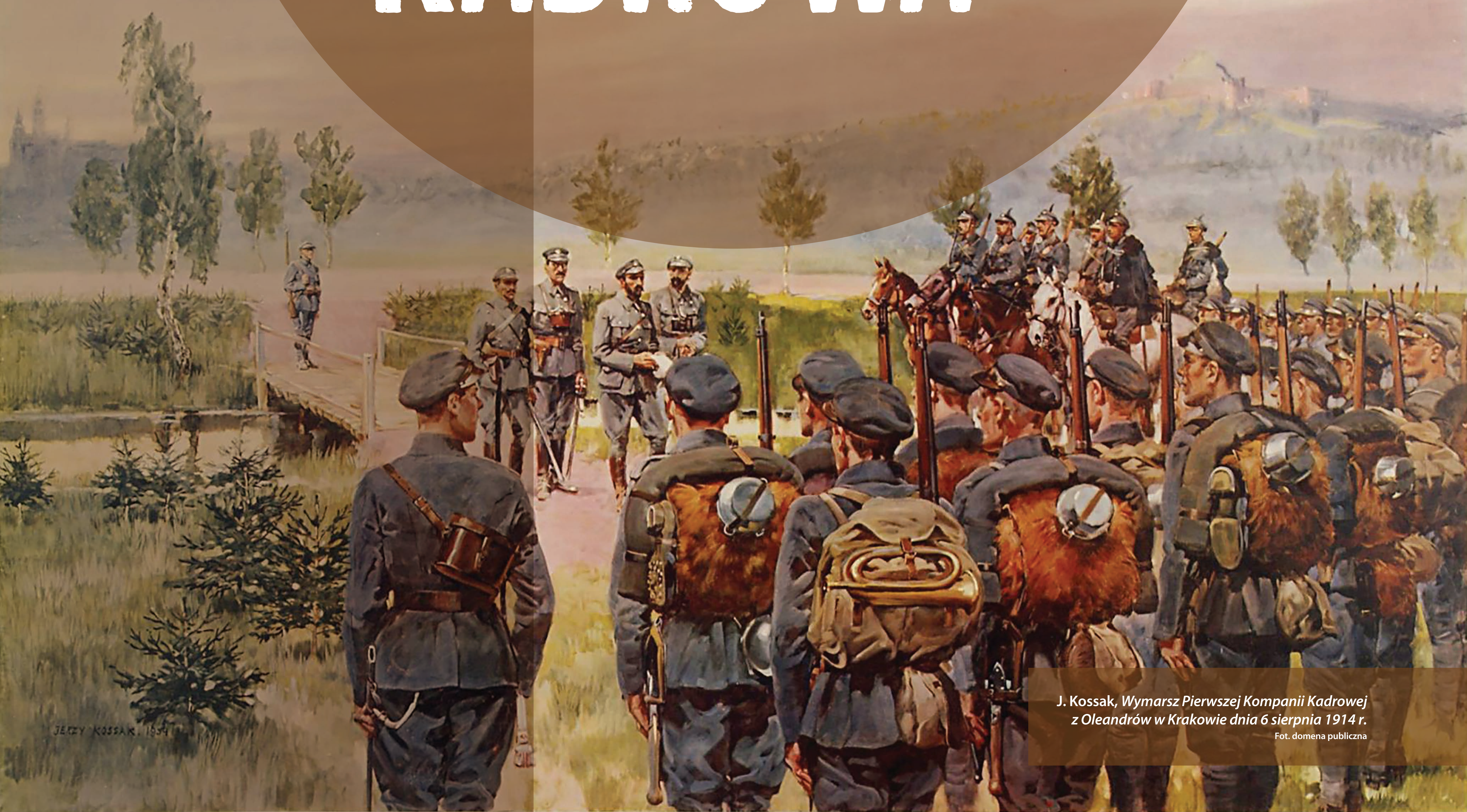
Współpraca: Ilona Religa-Gola

Koncepcja plastyczna serii: Aleksandra Kaiper-Miszulowicz

Opracowanie graficzne: Wiktor Moderau

Recenzja: dr hab. Maciej Zakrzewski, Magdalena Śladecka

PIERWSZA KOMPANIA KADROWA

J. Kossak, *Wymarsz Pierwszej Kompanii Kadrowej
z Oleandrów w Krakowie dnia 6 sierpnia 1914 r.*

Fot. domena publiczna

W OCZEKIWANIU

A. Beltrame, *Zabójstwo w Sarajewie arcyksięcia Franciszka Ferdynanda, następcy tronu Austrii i jego żony*, „La Domenica del Corriere”, 5-12 lipca 1914 r.
Fot. domena publiczna

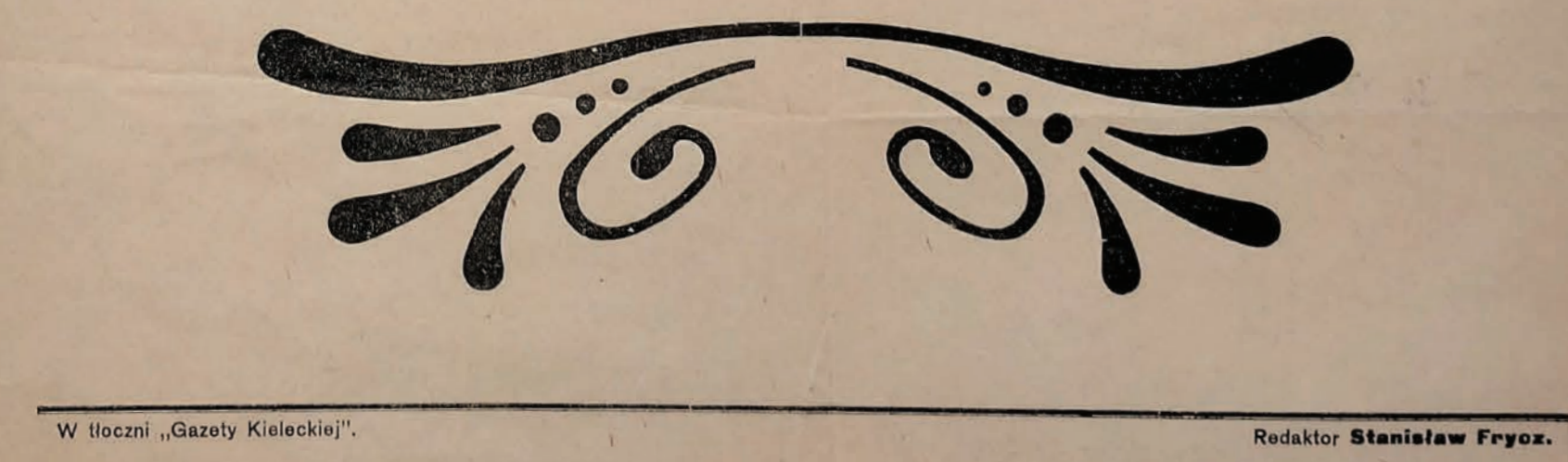
U progu XX w. nadzieje Polaków na odzyskanie niepodległości były wzmacniane przez spory pomiędzy zaborcami, którzy zgrupowali się w dwóch antagonistycznych sojuszach. Napięcia wśród europejskich mocarstw nasilały się latami, a iskrą, która przesądziła o wybuchu wojny był udany zamach z 28 czerwca 1914 r. w Sarajewie, na austro-węgierskiego następcę tronu – arcyksięcia Franciszka Ferdynanda. Polacy nie pozostali bierni wobec tych wydarzeń.

Dodatek nadzwyczajny. Numer pojedynczo 3 kop., na prowincji 5 kop. Rok XLIV. Kielce, piątek 7 sierpnia 1914 roku.

GAZETA KIELECKA
Organ Ziemi Kieleckiej.
„KURJER KIELECKI”
Wychodzi codziennie oprócz dni powszechnych.
POD KIEROWNICTWEM FELIKSA CHWAŁIBOGA © SPÓŁKA WYDAWNICZA: STANISŁAW FYCZ, WŁADYSŁAW PIOTROWSKI.
Tel. 227. Biuro redakcji znajduje się w domu własnym, ul. Konarskiego 20. Nieraz po prostu 26 11. Redakcja przyjmuje od godz. 12-43. Tel. 187. Kancel. Adm. i kasa znajdują się w domu przy ul. Konarskiego 20. Wczoraj. Dziś w niedzielę Kielecka nie wychodzi.

WOJNA.

Wypowiedzenie wojny Rosji, przez Austrię.
PETERSBURG. 6/8. Wczoraj o godz. 7 min. 15 wiecz. otrzymaliśmy od Petersburskiej Agencji Telegraficznej depeszę następującej treści: W czwartek o godz. 6-6 min. 15 wiecz. Austria wypowiedziała wojnę Rosji.
Ambasador niemiecki w Paryżu i ambasador francuski w Berlinie odebrali swoje paszporty i poruszyli do swoich krajów.
Anglia również schwytala za oręż. Austria wznowiła wypowiedź wojny Rosji.
Pod koniec wojny Bułgaria, Grecja, Rumunia, a Szwecja, dzięki niedawnym zarządzeniom, mającym na celu wzmocnienie armii i flety, zamykały się również w popołudniu wojennym.
Falar wojny zainicjował ówczesny król. Jedyną przeszkodą wszystkich ze wszystkich była.

W łodzi „Gazety Kieleckiej”. Redaktor Stanisław Fyecz.

Dodatek nadzwyczajny do „Gazety Kieleckiej” z 7 sierpnia 1914 r.
Fot. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Kielcach

Satyryczna mapa przedstawiająca sytuację polityczną w Europie w 1900 r.
Fot. domena publiczna

KUŹNIA KADR

Rada Główna Związku Walki Czynnej. Na zdjęciu widoczni: Mikołaj Szyszłowski „Sarmat”, Stanisław Machowicz „Sawa”, Adam Koc „Witold”, Tadeusz Furgalski „Wyrwa”, Edward Rydz „Śmigły”, Wacław Aleksandrowicz, Zygmunt Langman, Jerzy Śladky „Rojan”, Bogusław Kunc „Kordian”, Konstanty Aleksandrowicz „Kostek”, Tadeusz Kuczyński, Lwów, czerwiec 1914 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Wydarzenia w Europie skłoniły Polaków we wszystkich trzech zaborach do szukania koncepcji działania na wypadek nadchodzącej wojny. W zaborze austriackim, gdzie Polacy mieli swoją autonomię, tworzone organizacje paramilitarne. W 1908 r. we Lwowie działacze Organizacji Bojowej Polskiej Partii Socjalistycznej założyli konspiracyjny Związek Walki Czynnej. Z jego inicjatywy, dwa lata później, powstał Związek Strzelecki we Lwowie oraz Towarzystwo „Strzelec” w Krakowie. Również we Lwowie, w 1911 r. powstały Polskie Drużyny Strzeleckie. W ugrupowaniach tych polska młodzież była przygotowywana do potencjalnej wojny z Rosją.

Odznaka „Parasol” nadawana była słuchaczom Szkoły Oficerskiej Związku Walki Czynnej. Pierwsze odznaki, zaprojektowane przez Włodzimierza Przerwę-Tetmajera, wykonano w 1913 r.

Fot. „Księga chwały piechoty”, Warszawa 1937-1939

Ćwiczenia członków Związku Strzeleckiego w Zakopanem, sierpień 1913 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

POLACY!

Podajemy do wiadomości następujące odezwy Rządu narodowego:

POLACY!

W Warszawie utworzył się Rząd Narodowy. Obowiązkiem wszystkich Polaków jest skupić się solidarnie pod Jego Władzą. Komendantem polskich sił wojskowych mianowany został ob. Józef Piłsudski, którego rozporządzeniem wszyscy ulegać winni.

RZĄD NARODOWY.

Warszawa 3 sierpnia 1914.

RZĄD NARODOWY.

Wybiła godzina rozstrzygająca! Polska przestała być niewolnicą i sama chce stanowić o swoim losie, sama chce budować swą przyszłość, rzucając na szalę wypadków własną siłę orężną. Kadry armii polskiej wkroczyły na ziemię KRÓLESTWA POLSKIEGO, zajmując ją na rzecz jej właściwego, istotnego, Jedyne go gospodarza — LUDU POLSKIEGO, który ją swą krwawicą użyźnił i wzbogacił. Zajmują ją w imieniu Władzy Naczelnej Rządu Narodowego, Miesimy całemu Narodowi rozkucie kajdan, poszczególnym zaś jego warstwom warunki normalnego rozwoju.

Z dniem dzisiejszym CAŁY NARÓD skupić się winien w jednym obozie pod kierownictwem RZĄDU NARODOWEGO. Po za tym obozem zostaną tylko zdrajcy, dla których potrafimy być bezwzględni.

KOMENDANT GŁÓWNY WOJSKA POLSKIEGO

Józef Piłsudski.

Na ziemię polską zaboru rosyjskiego, do kraju niewoli i najokrutniejszego gwałtu wszedł polski żołnierz.

Strzelcy zdobyli Miechów i okolice miejscowości i w zupełnym porozumieniu z armją austriacką maszerują na Jędrzejów — Kielce ku Warszawie.

Ludność wita z entuzjazmem znak ORŁA BIAŁEGO. W kadry strzeleckie gąrną się tłumnie chłopcy i robotnicy Królestwa, szczęśliwi, że ich powołano do walki z Rosją. Żywność i wszelkie potrzeby dostarczane są z zapalem. Komenda wojsk polskich organizuje władzę cywilną i powołala najwybitniejszych obywateli miejscowych do objęcia wszystkich działów samorządnej administracji, tworzy milicję. Na murach osad i miasteczek widnieją odezwy RZĄDU NARODOWEGO i KOMENDANTA GŁÓWNEGO.

Bracia! Wyzwoliła się dusza Narodu z niewiary we własne siły. Śmiały marsz strzelców polskich do Królestwa postawił sprawę polską.

Nieugięta dążność do Niepodległości przetrwała się w czyn, w rzeczywistość! — Pulki strzeleckie posuwające się ku Warszawie stworzyły w dziejach Polski nową kartę. Nigdy okoliczności nie składyły się bardziej pomyślnie do walki z Rosją. Jesteśmy sprzymierzeńcami Austrii — w dzisiejszym układzie stosunków im więcej ziem polskich zajmą wojska austriackie, tem dla nas lepiej, gdyż walcząc o swoje interesy mocarstwowe, Austria popiera równocześnie sprawę polską.

Od nas samych, od naszej ofiarności, siły organizacyjnej i zdecydowania zależy przyszłość narodu.

W obliczu Niepodległości niema miejsca na waśnie społeczne i partyjne: istnieje jedno tylko pytanie — czy jesteśmy zdolni spełnić obowiązek narodowy? — Nie ułaskawijmy się dążyć krwi i mienia — całą mocą narodu poprzyjmy braci walczących w Królestwie.

KOMISJA SKONFEDEROWANYCH STRONNICTW NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH objęła w dniu dzisiejszym zastępstwo RZĄDU NARODOWEGO, utworzonego w Warszawie. K. S. S. N. będzie pośredniczyła pomiędzy Galicyą a Rządem Narodowym, informowała o biegu wypadków, organizowała pomoc w walce przeciw Rosji.

Wydział Skarbowy (Polski Skarb wojskowy) zostanie w najbliższych dniach ujawniony.

Komisja skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych jako zastępstwo Rządu Narodowego w Warszawie.

KRAKÓW, 10 sierpnia 1914 r.

Odezwa wydana 10 sierpnia 1914 r. przez Józefa Piłsudskiego.

Powolywał się w niej na fikcyjny Rząd Narodowy, aby wywołać powstanie na terenie zaboru rosyjskiego.

Fot. Biblioteka Narodowa

POD BRONÍ!

Strzelcy w szeregu, Kraków, sierpień 1914 r.

Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Drugi pluton Pierwszej Kompanii Kadrowej pod dowództwem Henryka Paskowskiego „Kroka”, Kraków, sierpień 1914 r.

Fot. Wojskowe Biuro Historyczne

Po wybuchu I wojny światowej, Józef Piłsudski zarządził mobilizację strzelców. Z wyszkolonych członków Związku Strzeleckiego i Polskich Drużyn Strzeleckich, 3 sierpnia 1914 r. w Krakowie sformowano Pierwszą Kompanię Kadrową. Liczyła ok. 160 żołnierzy i była podzielona na cztery plutony. Kompania została uzbrojona w karabiny Mannlichera i wyposażona w jednolite, drelichowe mundury. Pierwotnie zakładano, że oddziały kadrowe zdobędą zwolenników na terenie Zagłębia Dąbrowskiego. Jednak z uwagi na opanowanie tego obszaru przez Niemców, celem Piłsudskiego i jego podkomendnych stały się Kielce.

Oddziały strzelców w krakowskich Oleandrach, sierpień 1914 r.

Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

***„Odtąd nie
ma ani Strzelców,
ani Drużyniaków.
Wszyscy, co tu jeste-
ście zebrani, jesteście
żołnierzami polskimi.
Znoszę wszelkie odzna-
ki specjalnych grup.
Jedynym waszym
znakiem jest odtąd
orzeł biały”.***

Fragment przemówienia Józefa Piłsud-
skiego do żołnierzy Pierwszej Kompa-
nii Kadrowej, 3 sierpnia 1914 r.

Józef Piłsudski, 1914 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

PATROL „BELINY”

Władysław Prażmowski „Belina” już jako rotmistrz ułanów przed dworem w Zagajach, marzec 1915 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Marszruta patrolu rozpoznawczego „Beliny”.
Fot. Wojskowe Biuro Historyczne

„Ułańska siódemka”.

Na schodach stoją od lewej: Ludwik Skrzyński „Kmicic” i Władysław Prażmowski „Belina”.
Stoją od lewej: Zygmunt Karwacki „Bończa”, Stanisław Skotnicki „Grzmot”,
Janusz Głuchowski „Janusz”, Antoni Jabłoński „Zdzisław”.

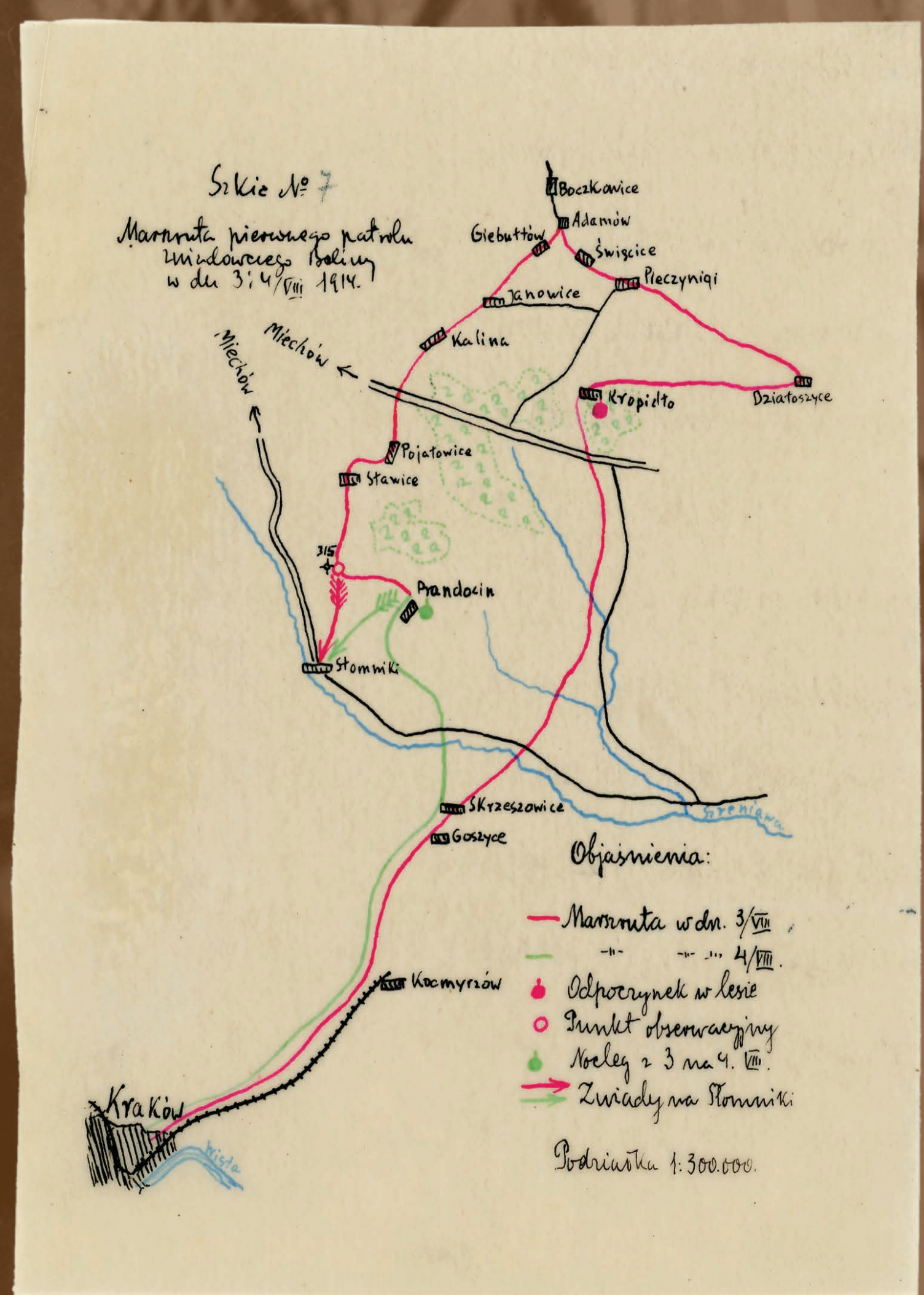
W pozycji leżącej: Stefan Kulesza „Hanka”. Goszyce, 4 sierpnia 1914 r.

Fot. Ilustrowana kronika Legionów Polskich 1914–1918, Warszawa 1936

Przed planowanym wkroczeniem większych sił na teren zaboru rosyjskiego, komendant Piłsudski rozkazał Władysławowi Prażmowskiemu „Belinie” zorganizowanie patrolu, którego celem było zebranie informacji o działaniach rosyjskich oddziałów. Siedmioosobowa grupa „Beliny” dotarła do Jędrzejowa, a po wykonaniu ryzykownego zadania, powróciła 4 sierpnia z raportem do Krakowa. Już dwa dni później, patrol „Beliny” znalazł się w szeregach Pierwszej Kompanii Kadrowej.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Fot. Wojskowe Biuro Historyczne

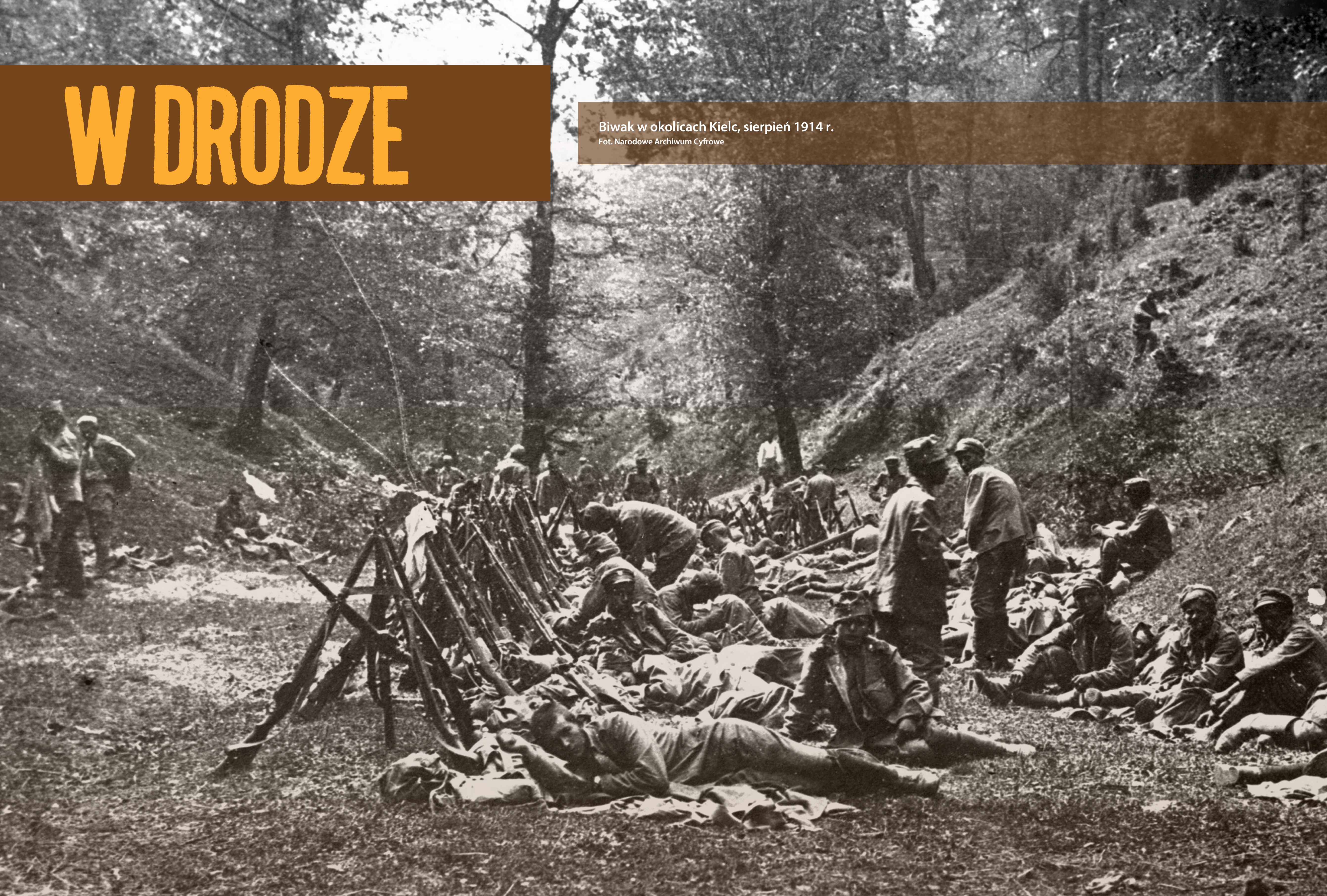
W pozycji leżącej: Stefan Kulesza „Hanka”. Goszyce, 4 sierpnia 1914 r.

Fot. *Ilustrowana kronika Legionów Polskich 1914–1918*, Warszawa 1936

Przed planowanym wkroczeniem większych sił na teren zaboru rosyjskiego, komendant Piłsudski rozkazał Władysławowi Prażmowskiemu „Belinie” zorganizowanie patrolu, którego celem było zebranie informacji o działaniach rosyjskich oddziałów. Siedmioosobowa grupa „Beliny” dotarła do Jędrzejowa, a po wykonaniu ryzykownego zadania, powróciła 4 sierpnia z raportem do Krakowa. Już dwa dni później, patrol „Beliny” znalazł się w szeregach Pierwszej Kompanii Kadrowej.

W DRODZE

Biwak w okolicach Kielc, sierpień 1914 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Starcie strzelców z Kozakami w okolicach Miechowa.

Fot. Archiwum Narodowe w Krakowie, Zbiór Wincentego i Edwarda Łepkowskich, sygn. 29/682/229

Strzelcy na rynku w Jędrzejowie, sierpień 1914 r.

Fot. Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie

Pierwsza Kompania Kadrowa z krakowskich Oleandrów wyruszyła 6 sierpnia 1914 r. pod dowództwem Tadeusza Kasprzyckiego „Zbigniewa”. Tego samego dnia przekroczyła granicę zaboru rosyjskiego, obalając słupy graniczne w Michałowicach. Dwa dni później, w Miechowie, nastąpiła planowana wcześniej zmiana dowódcy – odchodzącego do Komendy Głównej Kasprzyckiego zastąpił Kazimierz Piątek „Herwin”. Pod nowym dowództwem strzelcy przemaszerowali przez Książ Wielki i Wodzisław, docierając 9 sierpnia 1914 r. do Jędrzejowa.

KIELCE

Bolesław Wieniawa-Długoszowski na Placu Katedralnym w Kielcach, sierpień 1914 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

S. Kaczor-Batowski, *Wejście strzelców do Kielc*.
Fot. Muzeum Narodowe w Kielcach

Czesław Bankiewicz „Skaut” składa Piłsudskiemu raport o sytuacji w Kielcach i najbliższej okolicy, 12 sierpnia 1914 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

W pierwszych dniach wojny Kielce były pogrążone w chaosie, na co wpływ miała ewakuacja rosyjskich żołnierzy i urzędników, liczne rewizje, zmieniające się zarządzenia władz oraz brak żywności. Sytuacja w mieście była napięta. W takiej atmosferze, 12 sierpnia 1914 r. wkroczyła do Kielc Pierwsza Kompania Kadrowa. Kielczanie przyjęli strzelców bez spodziewanego entuzjazmu. Obawiali się, że wsparcie inicjatywy spowoduje ewentualne konsekwencje ze strony Rosjan. Mieszkańcy Kielc nie byli również wystarczająco przekonani do koncepcji Józefa Piłsudskiego. Zachowawcza postawa kielczan była uzasadniona, gdyż już po kilku godzinach Kielce zostały ponownie zajęte przez Rosjan, którzy za okazaną jednak pomoc strzelcom nałożyli na miasto wysoką kontrybucję.

***„O nie zamarło plemię rycerzy,
Głowy przed wrogiem nie zgina,
Lecz po zwycięstwo do boju bieży
Pod dzielną wodzą Herwina”.***

P. Wójcikowski, *Pieśń o Herwinie*, 1915 r.

Kazimierz Piątek „Herwin” wprowadza batalion kadrowy do Kielc, 12 sierpnia 1914 r.
Piątek, z zawodu konserwator zabytków, był kapitanem Legionów Polskich,
śmiertelnie ranny w bitwie pod Konarami, zmarł 20 maja 1915 r.
Odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari oraz Krzyżem Niepodległości.
Fot. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

RZECZPOSPOLITA KIELECKA

Józef Piłsudski ze swoim sztabem przed dawnym Pałacem Biskupów Krakowskich w Kielcach, sierpień 1914 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Msza polowa przed kielecką katedrą, 30 sierpnia 1914 r.

Fot. Wojskowe Biuro Historyczne

POSTANOWIENIA OBOWIĄZUJĄCE.

1. Nakazuje się niniejszym znieść wszelkie pozostałe szyldy i napisy w języku rosyjskim w ciągu 24-ch godzin. Właściciele domów i zakładów przemysłowych, nie stosujący się do niniejszego rozporządzenia, zostaną pociągnięci do surowej odpowiedzialności.
2. Na wszystkich gmachach i urzędach publicznych oraz na domach, mieszczących oddziały lub urzędy wojskowe polskie, mają być zawieszone chorągwie o polskich barwach narodowych.
3. Władzą wykonawczą względem przestępców politycznych w mieście i w wojsku jest żandarmerja polowa wojsk polskich. Jej należy oddawać zdrajców i szpiegów.
4. Osobom prywatnym niewolno drukować niczego bez upoważnienia Komisarza wojskowego. Wydawanie pism periodycznych wymaga specjalnego zezwolenia.
5. Wzywa się ludność do spełniania wszelkich zarządzeń wojskowych władz austriackich.

Michał Sokolnicki
Komisarz Wojsk Polskich w Kielcach.

25/VIII—1914.

Do mieszkańców Kielc!

Z ramienia Komendy Wojsk Polskich z dniem dzisiejszym objąłem kierownictwo polityczne miasta Kielc.

Wzywam ogół patriotycznej ludności do czynnego uczestnictwa w narodowej sprawie.

Od nas, Polaków, zależy, na ostrzu naszego oręża, na sile naszej polityki zawisła przyszłość Narodu. Twórzmy fakty dokonane, które na wojnie są jedynym prawem.

Żadna dzielnica dawnej Rzeczypospolitej winna pokazać, że jeszcze gra w naszych żyłach krew rycerzy, że nie wymarła w sercach chęć swobody, a myślą jedyną w czasie wojny jest ocalenie wspólnej wszystkim Sprawy.

Wzywam całą miejską ludność do zapisywania się w szeregi polskich żołnierzy!

Wzywam wszystkich ludzi dobrej woli do uczestnictwa w narodowych rządach!

Wzywam całą ludność do czynnej pomocy ojczystemu wojsku!

Michał Sokolnicki
Komisarz Wojsk Polskich w Kielcach.

25 VIII 1914.

Po kilku dniach Rosjanie ponownie wycofali się z Kielc. Strzelcy powrócili do miasta 19 sierpnia 1914 r. i przebywali w nim do 10 września 1914 r. Dawny Pałac Biskupów Krakowskich zajął Piłsudski wraz ze sztabem. W budynku ulokowano drukarnię i redakcję „Dziennika Urzędowego Komisarzatu Wojska Polskiego”, pocztę polową, a także biuro werbunkowe, do którego zgłosiło się 945 ochotników.

Odezwy do mieszkańców Kielc z 25 sierpnia 1914 r., podpisane przez Komisarza Wojsk Polskich, Michała Sokolnickiego.

Fot. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

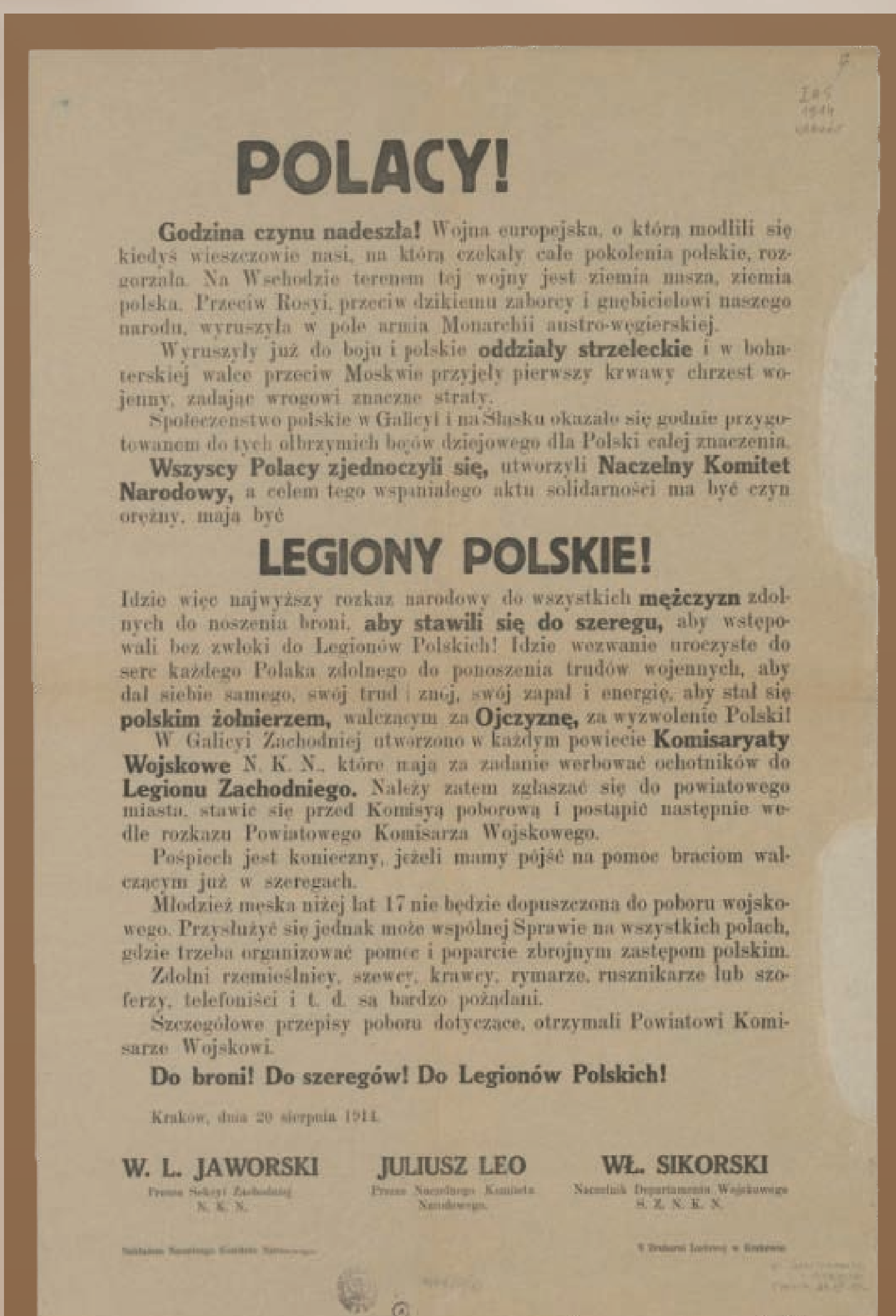
ZALĄŻEK WOJSKA POLSKIEGO

Grupa członków Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego na czele z Władysławem Sikorskim (siedzi w środku), 1914 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Orzeł legionowy, odznaka autorstwa Czesława Jarnuszkiewicza, wzorowana na zaprojektowanym przez niego symbolu Związku Strzeleckiego.
Fot. domena publiczna

Wywołanie powstania w zaborze rosyjskim nie powiodło się, jednak czyn zbrojny Pierwszej Kompanii Kadrowej dał podstawy do utworzenia Legionów Polskich. Powstały one staraniem polskich polityków w parlamencie austriackim i były pierwszą polską formacją wojskową w XX w. W trakcie wojny Legiony walczyły u boku armii austro-węgierskiej. Za organizację wojskową, polityczną i skarbową Legionów odpowiadał Naczelny Komitet Narodowy, skupiający przedstawicieli partii galicyjskich.

Odezwa Naczelnego Komitetu Narodowego z dn. 20 sierpnia 1914 r. zachęcająca do wstępowania do Legionów.
Fot. Biblioteka Narodowa

Żołnierze 1 pułku ułanów Legionów w okopach pod Kostiuchnowką, lipiec 1916 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

SZLAKIEM „KADRÓWKI”

Drużyny biorące udział w marszu w Kielcach, sierpień 1927 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Uczestnicy marszu w Krakowie, sierpień 1938 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Inicjatywa upamiętnienia wymarszu Pierwszej Kompanii Kadrowej pojawiła się już w dwudziestoleciu międzywojennym. W sierpniu 1922 r., podczas I Zjazdu Legionistów w Krakowie, zorganizowano przemarsz drużyn Związku Strzeleckiego z Oleandrów do Michałowic. W 1924 r. trasa marszu została wydłużona do Kielc oraz przybrała formę zmagień sportowych. Marsze były organizowane corocznie, aż do wybuchu II wojny światowej.

Zwycięska drużyna kobieca ze zdobytą nagrodą, Kielce, sierpień 1927 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

***„Uczestnicy marszu idą wysiłkiem
moralnym, idą siłą duchową,
gdyż siły fizyczne nie wystarczyłyby
na to – idą gnani ideą zwycięskiej
historii walki o wolną Polskę,
i z wielką chęcią najszlachetniejszego
współzawodnictwa”.***

„Gazeta Kielecka”, 5 sierpnia 1937 r.

Uczestnicy IV Marszu Szlakiem Kadrówki, 1927 r.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

PO 1945 ROKU

Uczestnicy marszu na tle ruin zamku w Chęcinach, sierpień 1981 r.
Fot. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

Kolumna marszowa w drodze do Kielc. Na czele pochodu opozycjoniści: Wojciech Ziemiński oraz Piotr Boroń, sierpień, 1981 r.

Fot. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

Po II wojnie światowej władze komunistyczne zakazały organizowania Marszów Szlakiem Kadrówki. Pierwsza próba wskrzeszenia wydarzenia odbyła się w 1974 r. W czasie „karnawału Solidarności”, w 1981 r. Marsz Szlakiem Kadrówki reaktywowano na trasie Oleandry – Kielce. Zrezygnowano wówczas z tradycji zmagania sportowych, aby każdy mógł wziąć udział w wydarzeniu. W kolejnych latach marsze były organizowane już nielegalnie, a ich uczestnicy omijali zakaz gromadzenia się, maszerując czwórkami. Dopiero po zmianie ustroju w 1989 r., marsz ponownie stał się jednym z najważniejszych wydarzeń tego typu i jest kontynuowany po dziś dzień.

Uczestnicy marszu na pl. Wolności w Kielcach, 12 sierpnia 2022 r.

Fot. Dariusz Skrzyniarz

ŻOŁNIERZEI!... SPOTKAŁ WAS TEN ZASZCZYT NIEZMIERNY, ŻE PIERWSI POJDZIECIE DO KROLESTWA I PRZESTĄCIE GRANICE ROSYJSKIEGO ZABORU, JAKO CZŁOWIA KOLUMNA WOJSKA POLSKIEGO, IDĄCEGO WALCZYĆ ZA OSWOBODZENIE OJCZYZNY. WSZYSCY JESTESCIE RÓWNI WOBEC OFIAR, JAKIE PONIEŚC MACIE. WSZYSCY JESTESCIE ŻOŁNIERZAMI...
...PATRZĘ NA WAS, JAKO NA KADRY, Z KOTRYCH ROZWINAC SIĘ MA PRZYSZŁA ARMJA POLSKA, I POZDRAWIAM WAS, JAKO PIERWSZĄ KADROWĄ KOMPANIĘ.

J. Piłsudski

OLEANDRY
6. VIII. 1914 – 6. VIII. 1984

Ulotka antykomunistyczna z 1984 r., na której znajduje się fragment odezwy wygłoszonej przez Piłsudskiego do żołnierzy Pierwszej Kompanii Kadrowej 3 sierpnia 1914 r.

Fot. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

IN MEMORIAM

W latach 1932-2011 elementem krajobrazu Kielc był most im. Kazimierza Piątka „Herwina”. Kielce, lata trzydzieste.
Fot. Muzeum Historii Kielc

Odznaka pamiątkowa zatwierdzona w 1924 r. przez Ministra Spraw Wojskowych gen. Władysława Sikorskiego.
Fot. domena publiczna

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, podjęto szereg działań upamiętniających czyn zbrojny Pierwszej Kompanii Kadrowej. Oprócz organizacji corocznych marszów, wznoszono pomniki i tablice oraz kolportowano pocztówki. W 1936 r. otwarto w Krakowie pierwszą wystawę pamiątek związaną z historią „Kadrówki”. Po wybuchu II wojny światowej, a następnie przejęciu władzy w Polsce przez komunistów, temat „Kadrówki” był pomijany przez dziesięciolecia. Od 1989 r. pamięć o Pierwszej Kompanii Kadrowej utrwalana jest poprzez szereg inicjatyw.

Plakat z okazji XI Marszu Szlakiem Kadrówki, 1934 r.
Fot. Archiwum Narodowe w Krakowie, Zbiór afiszy i plakatów, sygn. 29/665/2698

Uroczystość odsłonięcia obelisku upamiętniającego przekroczenie granicy austriacko-rosyjskiej przez Pierwszą Kompanię Kadrową, Michałowice, 11 listopada 1936 r.

Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

„KADRÓWKA” W LICZBACH

Pomnik Czynu Legionowego w Kielcach
według projektu Jana Raszki z 1917 r.
Fot. Jakub Mularczyk

OK. 160

żołnierzy Pierwszej Kompanii Kadrowej
wyruszyło z Krakowa 6 sierpnia 1914 r.

OK. 400

żołnierzy Batalionu Kadrowego wkroczyło
do Kielc 12 sierpnia 1914 r.

945

ochotników zwerbowano w Kielcach
w sierpniu 1914 r.

OK. 16 500

żołnierzy liczyły Legiony Polskie w 1915 r.

15

Marszów Szlakiem Kadrowki
w dwudziestoleciu międzywojennym

1

legalny Marsz Szlakiem Kadrowki
w okresie PRL

OK. 120 KM

długości trasy marszu

13

zawodników liczyła drużyna konkursowa
w marszach w okresie 1924-1935

440

drużyn wzięło udział w marszach
w latach 1924-1935

6160

osób uczestniczyło w marszach
w okresie 1924-1935

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ